

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 25

ASIA: _____

Wienissä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Tals

Budapestissä 24/10 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1424.

Salainen

Budapestissä, 24 p:nä lokakuuta

12 / 348 Sal. D. 35.
1935.

7/11-35

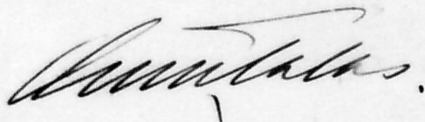
Herra Ministeri,

5 C25

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
Ministeri, Wienin-lähetystön raportin
n:o 1, jonka nimikkeenä on:

Asema Itävallassa hallituksen vaihdoksen jälkeen.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

W i e n i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Budapesti ssa 24 p:nä loka kuuta 1935.

17 / 348 J. L. B. 35.

11-35

Asia: Asema Itävallassa hallituksen vaihdoksen jälkeen.

5

C25

Äskeinen hallituksen vaihdos johtaa jälleen huomion Itävallan sisäisiin oloihin, Itävalta on viime vuocina ollut siihen määrin suurpolitiikan pyörteissä ja siitä riippuvainen, että maan sisäiset olot ovat jääneet jonkun verran varjoon.

SCHUSCHNIGG'in hallituksen uudistaminen osoittaa uudestaan miten suuri hajanaisuus Itävallassa vallitsee. Se on levinnyt niihinkin piireihin, jotka vielä äskettäin hallitusta tukivat. Ei tosin siinä mielessä, että osa näistä piireistä olisi asettunut suoranaiseen oppositioon hallitusta vastaan, mutta kuitenkin niin, että hedelmällinen yhteistyö ei enää ollut mahdollinen.

Kaikista virallisista selityksistä huolimatta on hallituspulan syy juuri edellämainittu hajanaisuus. Nimensomaan STARHEMBERG ja FEY eivät vetäneet yhtä köyttä. Ja tämä köydenveto päättyi lopullisesti Starhembergin voittoon ja Feyn täydelliseen syrjäyttämiseen.

Missä määrin nykyinen hallitussuunta tulee tämän kautta heikonneetuksi, ei ole helppoa vielä ennustaa. Ne jotka läheisesti tuntevat Feyn, sanovat, että hän ei ole mikään taistelun mies ja että hän kantaa vastoinkäymisensä vallon levollisesti

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vetäytyen toistaiseksi varsinaisesta politiikasta kokonaan syrjään. Starhemberg taas, Feyn vastakohta ja todellinen taistelujen mies, on nyt päässyt siihen mihin hän on pyrkinyt, nim. Itävallan todelliseksi diktaattoriksi. Schuschnigg kuuluu vaimonsa tapaturmaisen kuoleman johdosta olevan niin järkytetty, että hänestä tuskin ainakaan vähään aikaan on Starhembergin vastustajaksi. Starhembergiä lähellä olevissa piireissä on minulle vakuutettu, että Starhembergistä verrattain pian tehdään Itävallan presidentti.

Omituinen on se tie, joka on vienyt Starhembergin vallan kukkulalle. Puolustaaksensa maata vasemmistolaisia vastaan ja turvataksensa porvarillista maailmankatsomusta perusti hän vuoden 1927 kommunistikapinan jälkeen "Kodinturvan". Starhembergin pyrkimyksenä väitettiin silloin olevan Habsburgien saattaminen jälleen valtaistuimelle. Siihen aikaan hän joutui oppositioon sekä SEIPEL'ia että DOLLFUSS'ia vastaan, jotka molemmat kuuluivat kristillissosiaaliseen puolueeseen.

Mutta Dollfussin murha ja sitä seuranneet levottomuudet osoittivat Starhembergille, että hänen voimansa olivat liian heikot Itävallan itsenäisyyden puolustamiseen. Tähän mielenmuutokseen vaikutti todennäköisesti erityisesti se seikka, että Starhembergin täytyi tehdä se ikävä havainto, että "Kodinturvasta" varsin lukuisasti siirryttiin kansallissosialistien leiriin. Kun näin ollen oli vaara, että hän saattoi joutua kenraaliksi jolla oli vain pieni joukko takanaan, suostui hän sulautumaan n.s. Isänmaalliseen rintamaan, jonka pääasiallisina tekijöinä ny-

kyhän ovat kristillisosiaalit ja "Kodinturva". Ja nykyisen hallituksen vaihdon yhteydessä sai Starhemberg johtoonsa kaikki vapaaehtoiset sotilaalliset järjestöt Itävallassa. Starhembergin käskystä, jonka hän ilmoittaa antavansa yhteisymmärryksessä liittokanslerin kanssa, yhdistetään kaikki nämä vapaaehtoiset järjestöt yhdeksi ainoaksi, jonka nimeksi tulee "Freiwilliger Miliz - Österreichischer Heimatschutz" ja jonka korkein johto on Starhembergin kanssa. Tätä vallantähtelyä ei Starhemberg katso olevan syytä ollenkaan kätkeäkään. Ylpeänä, todellisen diktaattorin tapaan, julistaa hän:

- " Die von der Seite des Heimatschutzes einzuschlagenden politischen Wege bestimme ich, ebenso liegt es an mir das Marschtempo zu bestimmen, mit dem Wir uns unserem Ziele der durchgreifenden Erneuerung Österreichs im Sinne des christlichen Ständerstaates nähern. Ich kenne mein Ziel und ich weiss auch, wie und wann ich zu diesem Ziele zu gelangen habe."

Oi kuin kuulisi uudestaan puheita, joita keisari Wilhelm aikoinaan piti.

Vaikkakaan ei nyt paremmin kuin aikaisemminkaan voi saada varmaa kuvaa siitä, kuinka suuri Itävallan nykyisen hallituksen kannatus kansassa on, lienee kuitenkin mielenkiintoista hiukan tarkastaa hallitussuunnan ja vastarinnan voimia.

Hallitussuunnan ehkä tärkeimpänä kannattajana on katolinen kirkko. Dollfussin ajoilta asti -- Dollfuss oli vakavammallinen katolilainen -- on Itävallan hallitus ylläpitänyt mitkä läheisimpiä sekä tosiasiallisia että aatteellisia suhteita Rooman kirkkoon. Uuden hallitusmuotonsa pohjaksi Dollfuss otti paavi Leo XIII:n ensyklopediassa "Quadragesimo anno" suunnitteleman sosialisen ohjelman, joka perustuu ammattien itsehallintojärjes-

telmään ja kirkon auktoriteettiin. Dollfuss sanoikin uuden hallitusmuodon julistuksessaan, että Itävalta tahtoo olla ensimmäinen maa, joka toteuttaa pyhän isän yhteiskunnallisen ohjelman. Kirkon auktoriteettia vahvistettiin konkordaattilla, jonka mukaan katolisen kirkon Itävallassa olevien suurten omaisuuksien itsehallinto turvattiin ja avioliittolain korkein aste siirrettiin Vatikaaniin. Kun toiselta puolen ottaa huomioon Saksan hallituksen taistelun katolista kirkkoa vastaan, niin on helposti ymmärrettävissä, että katolinen kirkko on kansallissosialismin emkarin vastustaja Itävallassa ja siis nykyisen hallitussuunnan taatuin kannattaja.

Hallituksen kannattajiin kuuluu edelleen suurin osa teollisuuden harjoittajia, jotka pelkivät, että Itävallan teollisuus ei voisi kestää vapaassa kilpailussa Saksan kanssa.

Vihdoin kuuluu hallitussuunnan kannattajiin kaikki n.s. itävaltalaiset isänmaalliset s.o. ne, jolle Itävallan itsenäisyys puhtaasti isänmaalliselta kannalta on tärkeätä, jotka siis eivät pane pääpainoa siihen, että he ovat saksalaisia, vaan siihen, että ovat itävaltalaisia. Kuinka suuri näitten joukko on, on mahdotonta tietää. Muistettavaa on kuitenkin, ettei ennen maailmansotakaan Itävallassa varsinainen itävaltalainen isänmaallisuus ollut erittäin voimakas.

Hallitussuunnan vastustajia ovat kansallissosialistit ja sosialistit. Varmaa on, että heillä yhteensä on maassa valtavakin enemmistö. Mutta yhä edelleenkin kuulee vakuutettavan, että kansallissosialisteilla yksinkin olisi maassa enemmistö. On mahdotonta sanoa mikä tässä kysymyksessä on totuus. Joka tapauksessa on varmaa, että kansallissosialistit kadottivat paljon kannattajia Dollfussin murhan ja sen yhteydessä suoritetun epäonnis-

tuneen valtiokaappauksen kautta.

Kaikki puolueet ovat kielletyt, mutta siitä huolimatta jatkavat sekä kansallissosialistit että sosialistit salassa toimintaansa.

Vaikkakin kansallissosialistit ja sosialistit taistelevat toisiaan vastaan vielä kiivaammin kuin hallitusta vastaan, on varmaa, että jos Itävallan hallituksen täytyisi luottaa vain kotimaisiin voimiin, se ei voisi kauankaan pysyä pysytyssä. Saksan uhkahan todellisuudessa on se kulmakivi, johon Schuschniggin hallitus nojaa. Sillä tämä uhkahan on saanut muut suurvallat tukemaan Itävaltaa.

Senpätähden kuuleekin nykyään sanottavan, että Itävallan kohtalo ratkaistaan Abessinianssa. Itävallan hallituspiireissä katsotaan kuitenkin tulevaisuuteen luottamuksellisesti. Mikäli olen ollut tilaisuudessa pääsemään siitä selville, ei uskota, että Saksa käyttäisi hyväksensä Italian heikkoudentilaa, koska Saksa ei halua uhmata Euroopan mielipidettä, vaan mieluummin odottaa kunnes Itävalta, kuten sanotaan Saksan uskovan, kypsänä hedelmänä sille joutuu. Vaaralliseksi arvellaan Itävallan aseman joutuvan vasta, jos Englannin ja Italian välit kärjistyivät sekaisiksi. Silloin Itävalta voisi olla hinta, jonka kumpikin puoli Saksalle tarjoaisi taivuttaakseen sen puolelleen tahti saadakseen sen pysymään puolueettomana.

